

Uitleenwoorden – het Nederlands op wereldreis

Doelgroep	voortgezet onderwijs - onderbouw
Vorbereidingstijd	10 min.
Lesduur	40 min.
Kerndoelen	15 (taalvariatie en taalverandering)
Taalperspectief (systemisch, individueel, sociaal cultureel, historisch)	systemisch (hoe werkt taal/hoe zit taal in elkaar), historisch (waar komt taal vandaan en waar gaat het naartoe)
Lestype (klassikaal, groepjes, individueel)	klassikaal, individueel/duo's
Materiaal/benodigdheden	digibord, werkbladen
Thematiek	taalverwondering, taalwetenschap
Competenties	analyserend vermogen

Bronnen:

<https://neerlandistiek.nl/2015/12/uitleenwoordenbank-geeft-inzicht-in-ons-verleden/>

<https://uitleenwoordenbank.ivdnt.org>

<https://onzetaal.nl/educatie/ik-zit-op-de/middelbare-school/taalrecords/het-meest-uitgeleende-nederlandse-woord-vo>

<https://www.nemokennislink.nl/publicaties/de-meest-uitgeleende-nederlandse-woorden/>

https://www.dbnl.org/tekst/taa014200501_01/taa014200501_01_0229.php

Achtergrond:

Het Nederlands leent veel woorden uit andere talen, maar het leent ook zelf woorden uit aan andere talen! Deze uitleenwoorden geven veel inzicht in de cultuurhistorische relaties tussen Nederland en andere landen, en vormen een interessante combinatie van taal, geschiedenis en cultuur.

In deze les ontdekken de leerlingen wat uitleenwoorden zijn, maken ze kennis met een paar uitleenwoorden en bekijken ze hoe die in andere talen worden aangepast. Tegelijk leren ze hoe taal en geschiedenis met elkaar samenhangen.

Vorbereiding:

Print de **werkbladen** uit. **Let op:** Voor deze les hebben de leerlingen een computer met internetverbinding nodig om te zoeken in de Uitleenwoordenbank en om woorden in te voeren bij Google Translate.

Introductie (klassikale uitleg):

Het Nederlands heeft veel woorden uit andere talen geleend. Zo komt het woord *computer* uit het Engels, *restaurant* uit het Frans en *sowieso* uit het Duits. Dit soort woorden noemen we **leenwoorden**.

Aan de andere kant zijn er ook veel Nederlandse woorden die door andere talen zijn geleend. Dit noemen we **uitleenwoorden**. Deze uitleenwoorden laten de invloed van het Nederlands op andere talen zien. Uitleenwoorden vertellen ook iets over onze geschiedenis. Door bijvoorbeeld handel, zeevaart, kolonisatie en uitvindingen hebben Nederlandse woorden zich over de hele wereld verspreid.

De woorden die zijn overgenomen in andere talen, veranderen wel altijd onder invloed van de taal die het woord leent. Zowel de *vorm* als de *uitspraak* en de *betekenis* kan veranderen. Dat maakt het soms best lastig om te zien of te horen dat een woord uit het Nederlands is geleend. Zo komt het woord *dollar* van het Nederlandse woord *daalder*, dat een term is voor een oude Nederlandse munt. Het woord *cookie* komt van het Nederlandse woord *koekje* en heeft een extra betekenis gekregen als klein computerbestandje. En het Engelse *luck* is geleend van het Nederlandse *geluk*. Uitleenwoorden zijn dus vaak goed ‘vermomd’! En dat maakt het extra leuk om ze onverwachts te ontdekken in een andere taal. Kennen de leerlingen misschien zelf goede voorbeelden van leenwoorden in het Nederlands? En uitleenwoorden?

Opdracht 1 (individueel of in duo’s):

Vertel dat er [een website](#) is waarop alle Nederlandse uitleenwoorden zijn verzameld. Hierop kun je uitzoeken welke woorden geleend zijn door welke talen en hoe ze zijn veranderd in spelling en betekenis. Vertel dat ze **werkbladen** krijgen waarmee ze op deze website op onderzoek kunnen gaan. Deel deze uit en geef de instructie dat ze alle vragen zelfstandig kunnen maken. Bespreek achteraf de antwoorden klassikaal. Welke vragen vonden ze moeilijk? Wat vonden ze leuk om te ontdekken?

Opdracht 2 (klassikaal):

Sommige leerlingen of (groot)ouders van leerlingen hebben wellicht een andere moedertaal dan het Nederlands. Zoek klassikaal welke woorden in die andere moedertalen een Nederlandse herkomst hebben. Je kunt hiervoor de website op het digibord openen en samen op zoek gaan.